

Паперова копія
оригіналу електронного
документа

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ
УКРАЇНИ**

Мін'юст

вул. Архітектора Городецького, 13, м. Київ, 01001

тел.: (044) 364-23-93, факс: (044) 271-17-83

E-mail: callcentre@ca.minjust.gov.ua,

themis@ca.minjust.gov.ua,

Web: <http://www.minjust.gov.ua>,

код згідно з ЄДРПОУ 00015622

Нотаріальна палата України

вул. Хрещатик, 6, оф. 5а,
м. Київ, 01001

У Міністерстві юстиції України в межах компетенції розглянуто лист Нотаріальної палати України від 20 жовтня 2025 року №48/3 (zareestrovano в Мін'юсті 21 жовтня 2025 року за № 183864-33-25) з питань ініціювання комплексу заходів з надання офіційних роз'яснень, внесення змін до законодавства, щодо реалізації прав громадян України, яким належить право постійного користування землею, а також їх спадкоємців, на викуп земельних ділянок державної, комунальної власності відповідно до пункту б¹ розділу Х «Перехідні положення» Земельного кодексу України та повідомляється.

Щодо «формування односторонньої судової практики, слідування якою не забезпечує реалізацію прав громадян України, яким земельна ділянка надавалася у постійне користування для ведення селянського (фермерського) господарства» зазначаємо таке.

Згідно з частиною першою статті 1 Закону України «Про фермерське господарство», фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, здійснювати її переробку та реалізацію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм у власність та/або користування, у тому числі в оренду, для ведення фермерського господарства, товарного сільськогосподарського виробництва, особистого селянського господарства, відповідно до закону.

«Голова фермерського господарства, якому була передана у власність, постійне користування чи оренду земельна ділянка, виступає не як самостійна фізична особа, власник, користувач чи орендар земельної ділянки, а як представник (голова, керівник) фермерського господарства. У таких правовідносинах їх суб'єктом є не фізична особа (голова чи керівник фермерського господарства), а фермерське господарство як юридична особа» (постанови Великої Палати Верховного Суду від 20 березня 2019 року у справі № 615/2197/15-ц та від 30 червня 2020 року у справі № 927/79/19).

СЕД АСКОД

Міністерство юстиції України

№ 178315/183864-33-25/8.2.1 від 10.12.2025

Підписувач Ференс Олена Миколаївна

Сертифікат 3FAA9288358EC00304000000D3A330007C5EDC00

Дійсний з 06.12.2024 10:52:46 по 06.12.2026 10:52:46

Вх. № 113/5

Від « 17 » 12.25

Згідно з висновками Великої Палати Верховного Суду у постанові від 23.06.2020 у справі № 922/989/18 «з моменту створення селянського (фермерського) господарства (фермерського господарства) до фермерського господарства переходять правомочності володіння і користування та юридичні обов'язки щодо використання земельної ділянки його засновника.

У разі смерті громадянина - засновника селянського (фермерського) господарства (фермерського господарства) право постійного користування земельною ділянкою, наданою для ведення фермерського господарства його засновнику, не припиняється зі смертю цієї особи, а зберігається за фермерським господарством, до якого воно перейшло після створення фермерського господарства.

Звідси право постійного користування земельною ділянкою саме через перехід його до селянського (фермерського) господарства (фермерського господарства) не входить до складу спадщини. Спадкувати можна права померлого засновника (члена) щодо селянського (фермерського) господарства (фермерського господарства), а не земельну ділянку, яка перебуває в користуванні такого господарства.»

Згідно з висновками Великої Палати Верховного Суду, викладеними у постанові від 23.06.2020 у справі № 179/1043/16-ц, «з моменту державної реєстрації селянського (фермерського) господарства як юридичної особи право постійного користування земельною ділянкою, яку отримав саме для ведення такого господарства його засновник, переходить до цього господарства. Тому у такій ситуації зазначене право не може бути об'єктом спадкування, а постійним користувачем вказаної ділянки після смерті засновника залишається селянське (фермерське) господарство.

Право постійного користування земельною ділянкою, яку отримав для ведення селянського (фермерського) господарства його засновник, може бути об'єктом спадкування, якщо зазначена особа до її смерті не змогла створити (zareєструвати) селянське (фермерське) господарство. У такому разі право постійного користування зазначеною ділянкою входить до складу спадщини у разі смерті цієї особи та може бути успадкованим лише для мети, для якої це право отримав спадкодавець.»

При цьому слід звернути увагу, що згідно з частинами п'ятою – сьомою статті 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права.

Висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права.

Судові рішення не можуть бути переглянуті іншими органами чи особами поза межами судочинства, за винятком рішень про амністію та помилування.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи не можуть приймати рішення, які скасовують судові рішення або зупиняють їх виконання.

Згідно з пунктом 6¹ розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України право постійного користування, право довічного успадкованого володіння земельними ділянками державної чи комунальної власності зберігається за суб'єктом відповідного права, які не здійснили купівлю таких земельних ділянок відповідно до абзацу першого цього пункту.

Разом з тим визначення кола суб'єктів, яким може належати право постійного користування земельними ділянками доцільно розглянути через призму трансформації земельного законодавства.

Статтею 7 Земельного кодексу Української РСР (у редакції від 18 грудня 1990 року № 561-ХІІ) було встановлено, що земля надавалася у постійне або тимчасове користування.

У постійне або тимчасове користування земля надавалася, зокрема громадянам Української РСР для городництва, сінокосіння і випасання худоби.

Право постійного користування землею посвідчувалося державними актами, які видавалися і реєструвалися сільськими, селищними, районними, міськими Радами народних депутатів.

Водночас нова редакція статті 7 Земельного кодексу Української РСР, викладена Законом України від 13 березня 1992 року № 2196-ХІІ «Про внесення змін і доповнень до Земельного кодексу Української РСР» передбачала, що у постійне користування земля надавалася Радами народних депутатів із земель, що перебувають у державній власності, зокрема громадянам України для ведення селянського (фермерського) господарства, особистого підсобного господарства.

Право постійного користування землею посвідчувалося державними актами, які видавалися і реєструвалися сільськими, селищними, міськими, районними Радами народних депутатів.

Отже, коло потреб, для яких земля надавалася у постійне користування громадянам є значно ширшим, та не обмежувалося лише потребами заснування та ведення селянського (фермерського) господарства).

При цьому згідно з позицією Верховного Суду, викладеною в постанові від 15.11.2021 у справі № 906/620/19, *«право постійного користування земельною ділянкою, набуте у встановленому законодавством порядку, відповідно до законодавства, що діяло на момент набуття права постійного користування, не втрачається та не припиняється навіть у тому разі, якщо особа, яка за чинним законом не може набути таке право, не здійснить*

переоформлення цього права в інший правовий титул. Таке право зберігається і є чинним до приведення прав та обов'язків щодо такої земельної ділянки у відповідність до вимог чинного законодавства й переоформлення права постійного користування у право власності чи оренду.»

Заступник Міністра

Олена ФЕРЕНС

Згідно з оригіналом

10.12.2025

Заступник начальника
Управління - помічник Візю
оглядом та земельною ділянкою. *Григор (Григорів 62)*

Тетяна Осадчук 271 16 92